

Taalfariaasje yn it Súd-Lauwerslân

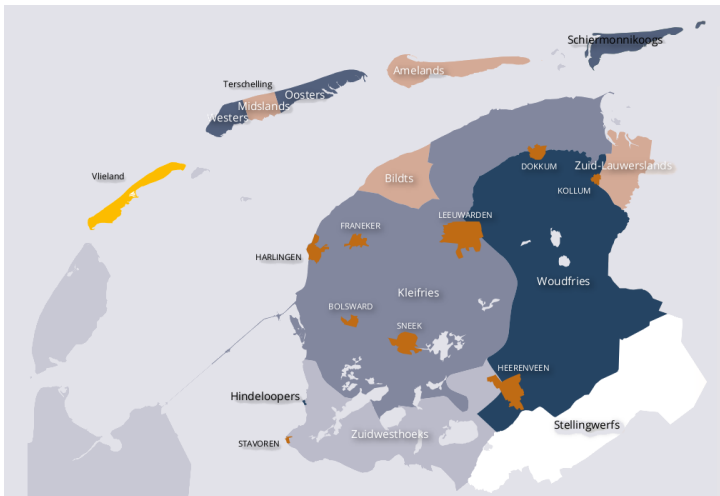
Pieter Duijff, Femmy Admiraal, Wilbert Heeringa, Eric Hoekstra,
Wiebe Evert Zoethout, Hans Van de Velde

Dei fan de Fryske Taalkunde
18 novimber 2021

Ynlieding

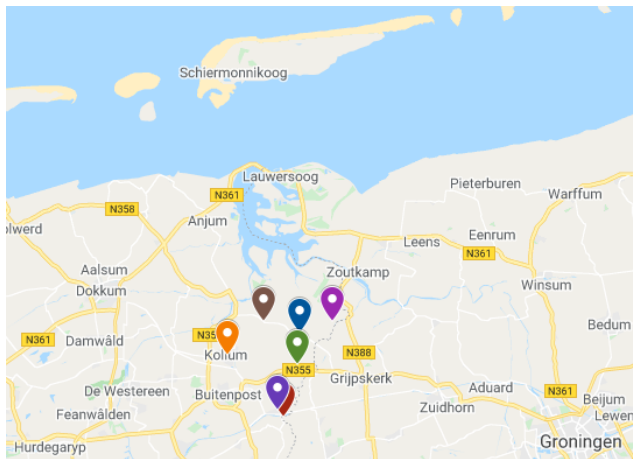
- It Súd-Lauwerslând is foar it grutste part ûntstien troch it ynpolderjen fan it súdlik part fan de brede mûning fan de rivier De Lauwers.
- It gebiet leit yn it noarden en noardwesten fan de provinsje Fryslân, súd fan de Lauwersmar.

Oernommen út: Van de Velde (2021)

Ynlieding

- Oergongssône tusken Frysk en Westerkertiersk Nedersaksysk.
- Der is noch net in soad ûndersyk dien nei it Súd-Lauwerslânsk, is in swart gat yn 'e dialektologyske kennis fan it Frysk en it Nederlânsk.
- Wy rjochtsje ús op sân doarpen.

- Burum
- Gerkesklooster
- Kollum
- Kollumerpomp
- Munnekezijl
- Stroobos
- Warfstermolen

Doelen

- Us ûndersyk is benammen ferkennend.
- Foar sân ferskynsels bepale wy oft de sprekkers en doarpen mear Frysk of Nederlânsk binne.
- Wy bepale ek de ûnderlinge relaasjes tusken de doarpen op grûn fan harren akoestyske útspraakôfstân.

Data

- Yn elk doarp binne twa sprekkers yn de leeftydskategory 50+ selektearre.
- By dy sprekkers is de gesachhawwende Goeman-Taeldeman-van Reenen-fragelist ôffrege.
- Dy list is al earder – yn de jierren '90 fan de foarige iuw – yn hiel Nederlân en Flaanderen ôffrege.
- De list bestiet út 1901 items: 1739 wurden, 109 wurdgroepen en 39 sinnen yn it Nederlânsk.
- Wy hawwe sân ekstra sinnen yn it Frysk tafoege.

Data

- De sprekkers út 'e sân doarpen krigen de items op papier.
- Taak: ûtdop lêze fan in oersetting yn it dialekt fan it doarp.
- Dêr binne opnamen fan makke dy't as audio beskikber binne.
- Mei dy data hawwe wy sân ferskynsels bestudearre út 'e sân doarpen.

1 De wurdfolchoarder yn 'e tiidwurdgroep

Yn it Frysk stiet de persoansfoarm oan de ein fan de tiidwurdgroep, en yn it Nederlânsk oan it begjin.

- FY: omdat ik dy wol ride wollen **hie**. (Wk: deselde folchoarder)
- NL: omdat ik jou wel had willen rijden.

2 It foarheaksel ge- fan it mulwurd

Is ôfwêzich yn it Frysk en oanwêzich yn it Nederlânsk.

- FY: Hy is op 'e grûn fallen (Wk: ge- ek weilitten)
- NL: Hij is op de grond **g**evallen.

3 Oanfolje mei 't

Wol yn it Frysk, net yn it Nederlânsk.

- FY: de man dy't ik seach.
- NL: de man die ik zag.

4 De útspraak fan de g

Is yn it Frysk oan it begjin fan wurden in stimhawwende plosyf, yn it Nederlânsk in wriuwklank.

- FY: *goed* [guːət]
- NL: *goed* [xut]

5 Nasale lûden

Dêr't it Nederlânsk fokaal+*n* hat, hat it Frysk faak in nasalisearre fokaal.

- FY *dûnsje* [dũ:sjə] (Wk: [dãzn])
- NL *dansen* [dɑnsə]

6 It weilitten fan de r

De *r* wurdt yn it Frysk net foar de lûden *s*, *l*, *d*, *t* en *n* útsprutsen, yn Standertnederlânsk wurdt de *r* dêr wol útsprutsen.

- FY *hurd* [høt] (Wk: [hat])
- NL *hard* [hart]

7 De útspraak fan de sch

De *sch* wurdt yn it Frysk as [sk] útsprutsen, mar yn it Standertnederlânsk as [sx]. Yn it Westerkertiersk Nedersaksysk komt sawol [sk] als [sx] foar.

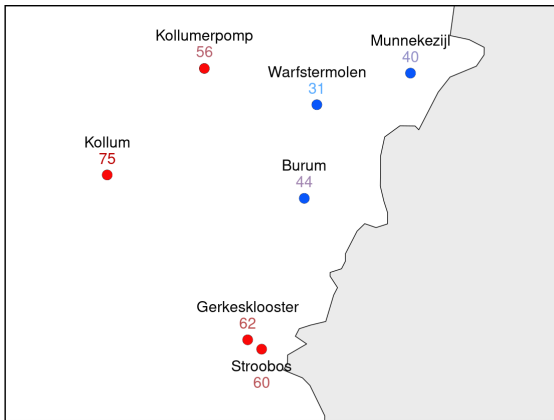
- FY *skuorre* [skuorə]
- NL *schuur* [sxy:r]

Gearfette resultaten

- Foar elk fan 'e ferskynsels hawwe wy foar alle sprekkers bepaald it oantal kearen dat der foar de Fryske útspraak keazen is en dat as persintaazje útdrukt.
- Per plak is it gemiddelde berekkene oer de ferskynsels en de twa sprekkers.

Persintaazjes keazen foar Frysk

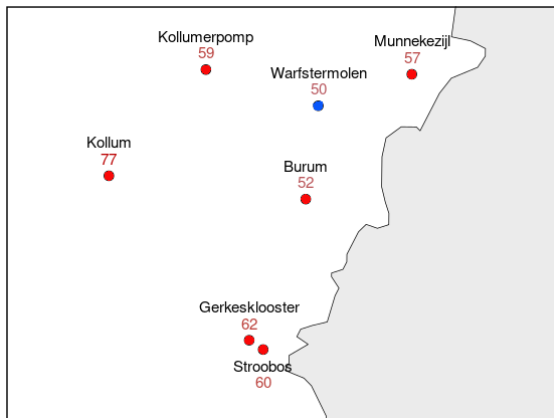

> 50% is mear Frysk (read), < 50% is mear Nederlânsk (blau).

Gearfette resultaten

- Dêr binne fjouwer ferskynsels dêr't it Frysk en it Westerkertiersk deselde útspraak hawwe en dêr't se ferskille fan it Nederlânsk.
- Foar elk fan dy ferskynsels hawwe wy foar alle sprekkers bepaald it oantal kearen dat foar de Frysk/Westerkertierske útspraak keazen is en dat as persintaazje útdrukt.
- Per plak is it gemiddelde berekkene oer de ferskynsels en de twa sprekkers.

Persintaazjes keazen foar Frysk/Westerkertiersk

> 50% is mear Frysk/Wk (read), < 50% is mear Nederlânsk (blau).

Ofstân tusken de doarpen

- Wy bepale ek de ûnderlinge relaasjes tusken de doarpen op grûn fan harren akoestyske útspraakôfstân.
- Wy brûkten in akoestyske ôfstânsmaat dy't ûntwikkele wie troch:

Bartelds, M., Richter, C., Liberman, M., and Wieling, M. 2020. A New Acoustic-Based Pronunciation Distance Measure. *Frontiers in Artificial Intelligence*, 3, May. doi: 10.3389/frai.2020.00039/.

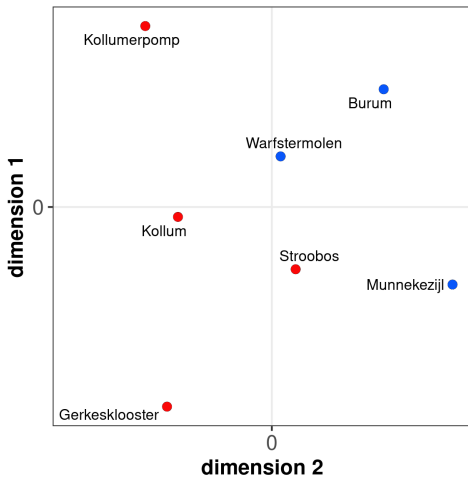
en beskikber is yn de R package `dialectR`.

Ofstân tusken de doarpen

- Wy ferlykje de sprekkers ûnderling.
- Wy brûkten de lûdopnamen fan 1025 yndividuele wurden út de GTRP-fragelist (út de ûnderdielen 1, 2 en 7).
- De ôfstânsmaat is gevoelich foar ferskil tusken manlike en froulike sprekkers.
- Ferskillen yn stimbân, de grutte fan 'e larynx en de foarm fan 'e glottis beynfloedzje it akoestyske sinjaal.
- Wy hawwe allinich manlike sprekkers opnommen yn 'e analyze.

Ofstân tusken de doarpen

- By meardere sprekkers per doarp wurde de gemiddelde ôfstannen berekkene.
- Op basis fan de ôfstannen tusken de doarpen makken wy in twadiminsjonale plot mei multydimensionale skaling.

> 50% is mear Frysk (read), < 50% is mear Nederlânsk (blau).

Konklúzjes

- De doarpen yn it (noard)westen en it suden binne mear Frysk as Nederlânsk.
- Heechste persintaazje Frysk is yn Kollum (meast westlike doarp); dat dialekt wurdt tradysjoneel as it Stedsk bestimpele.
- De doarpen yn it noardeasten binne mear Nederlânsk as Frysk en lykje ek mear Nederlânsk as Westerkertiersk.
- De ferdieling mear Frysk/mear Nederlânsk past binnen de ferdieling fan de doarpen op basis fan de akoestische útspraakôfstannen.

In Friesland zien ze ons als Groningers en in Groningen zien ze ons als Friezen

Jan Theunis Zuidema - voorzitter Plaatselijk Belang Munnekezijl

<https://www.rtvnoord.nl/nieuws/803086/>

munnekezijl-wil-niet-meer-bij-friesland-horen-en-past-borden-vast-aan

Takomstwurk

- Ferlykje dialektometrysk de sân doarpen mei it Frysk, it Westerkertierske Nedersaksysk en it Nederlânsk.
- Brûk bestead materiaal út de GTRP en/of meitsje nije opnamen.
- Taalsosjologysk ûndersyk.